

FM: Latvijas ekonomika jau pirmajā ceturksnī uzrādījusi spēcīgu kritumu

Publicēts: 30.04.2020.

Latvijas ekonomiskās izaugsmes sabremzēšanās, kas bija vērojama jau 2019. gada otrajā pusē, turpinājusies arī šā gada pirmajā ceturksnī, kura lielākajā daļā ekonomiku vēl nepaspēja būtiski ietekmēt Covid-19 izplatība. Iekšzemes kopprodukts (IKP), salīdzinot ar pagājušā gada attiecīgo ceturksni, samazinājies par 1,4%, liecina ceturtdien publiskotie Centrālās statistikas pārvaldes IKP ātrā novērtējuma dati. Salīdzinājumā ar iepriekšējo ceturksni, IKP pēc sezonāli un kalendāri izlīdzinātiem datiem sarucis par 2,9%. Tik strauju kritumu Latvijas ekonomika iepriekš bija piedzīvojusi tikai 2008.-2009. gada ekonomiskās krīzes laikā.

Detalizēta informācija par ekonomikas nozarēm un IKP izlietojumu ātrajā novērtējumā vēl nav pieejama, bet jau publiskotā informācija apliecina, ka ekonomikas lejupslīde saistīta ar kritumu pakalpojumu nozarēs – par 2,6% salīdzinājumā ar pagājušā gada attiecīgo ceturksni, kamēr ražojošajās nozarēs saglabājies visai spēcīgs 3,0% pieaugums.

Pakalpojumu sektoru jau pagājušajā gadā negatīvi ietekmēja krītošie Krievijas kravu tranzīta apjomi caur Latvijas ostām, kā arī lejupslīde finanšu pakalpojumu sektorā, samazinoties nerezidentu apkalpošanai. Tranzītā šī attīstība turpinās arī šogad, kad pirmajā ceturksnī kravu apgrozījums ostās saruka par 29,3% un pārvadājumi dzelzceļā – par 48,7%, īpaši krasi kritoties ogļu un naftas produktu kravu apjomiem. Vienlaikus transporta nozari šogad vēl papildus skārusi starptautisko pārvadājumu apturēšana un pieprasījuma kritums pēc vietējās satiksmes, cenšoties ierobežot Covid-19 izplatību. Lidostā Rīga pēc straujā kāpuma iepriekšējos gados, pasažieru skaits pirmajā ceturksnī samazinājies par 12,6%, tajā skaitā martā, kad mēneša vidū tika apturēti starptautiskie lidojumi, bijis 55,7% kritums. Martā arī krasi samazinājies prāmju pasažieru skaits – par 52,2%, un pasažieru skaits sauszemes sabiedriskajā transportā – par 37,5% salīdzinājumā ar pagājušā gada attiecīgo mēnesi.

Līdzās transportam Covid-19 izplatība martā smagi skāra arī izmitināšanas un ēdināšanas nozari, tūristu uzņemšanu, kā arī citas pakalpojumu nozares, tajā skaitā mākslas, kultūras, sporta pasākumus, reklāmu, mārketingu. Tostarp viesu skaits Latvijas viesnīcās un viesu namos šā gada pirmajā ceturksnī bija par 16,5% mazāks nekā pirms gada, martā tam piedzīvojot 62,7% kritumu. Arī turpmāk krīzes vissmagāk skartās būs tieši pakalpojumu nozares, kamēr ražošanā, līdzīgi kā pirmajā ceturksnī, attīstība varētu būt nedaudz pozitīvāka.

Pilni pirmā ceturkšņa dati par rūpniecības un būvniecības nozarēm vēl nav pieejami, bet šā gada pirmajos divos mēnešos rūpniecības nozarē bija fiksēts 1,8% kritums, tajā skaitā apstrādes rūpniecība bija samazinājusies par 2,2% un enerģētika par 2,7%, savukārt jaunākā pieejamā informācija norāda, ka martā situācija nozarē varētu būt bijusi labāka. Apstrādes rūpniecības izaugsmi šogad veicināja joprojām straujā attīstība metālapstrādes un datoru ražošanas nozarēs, kamēr lejupslīdi lielākajā – kokapstrādes nozarē – noteica nelabvēlīgā tirgus konjunktūra un laika apstākļi. Labi pieauguma tempi gada sākumā varētu būt saglabājušies būvniecības nozarē, ko veicināja būvniecībai labvēlīgie laika apstākļi, kā arī salīdzinoši augstais Eiropas Savienības (ES) fondu investīciju līmenis un valsts budžeta izdevumu pieaugums pamatkapitāla veidošanai – par 5%, salīdzinot ar pagājušā gada pirmo ceturksni.

Ja pirmā ceturkšņa dati vēl tikai iezīmēja Covid-19 izraisītās krīzes ietekmi uz ekonomiku, nākamajos ceturkšņos IKP krituma tempi jau būs straujāki, lielai daļai pakalpojumu nozaru piedzīvojot divciparu procentos mērāmu samazinājumu. Pēc Finanšu ministrijas jaunākajām, aprīļa sākumā izstrādātajām prognozēm, ekonomikas lejupslīde 2020. gadā kopumā var sasniegt 7,0%, un IKP ātrā novērtējuma dati atbilst šai prognozei, kas pirmajā ceturksnī paredzēja IKP kritumu 1-1,5% apmērā. Tomēr epidemioloģiskajai situācijai pasaulē un Latvijā uzlabojoties lēnāk nekā prognozēts, kritums gadā kopumā var būt straujāks.

Par krīzes apmēriem Latvijā un pasaulē liecina gan jaunākie apsteidzošie indikatori, gan atsevišķu valstu jau publiskotie pirmā ceturkšņa dati un ekonomikas samazinājuma prognozes šim gadam, gan ārkārtīgais svārstīgums finanšu tirgos un izejvielu cenu straujais kritums. Pēc Starptautiskā Valūtas fonda (SVF) jaunākajām prognozēm, pasaules ekonomikas krīze būs vēl smagāka nekā

2009. gadā, kad pasaules ekonomika saruka par 0,1%. Šim gadam SVF prognozējis pasaules ekonomikas kritumu par 3,0%, tajā skaitā eirozonas un ASV ekonomikai tiek prognozēts attiecīgi 7,5% un 5,9% kritums, kamēr Ķīna, kas sākotnēji bija vīrusa izplatības epicentrs, šogad kopumā varētu saglabāt 1,2% izaugsmi.

Latvijas lielākajām ārējās tirdzniecības partnervalstīm Igaunijai un Lietuvai SVF prognozējis attiecīgi 7,5% un 8,1% kritumu, kamēr iepriekš šo valstu centrālās bankas 2020. gadam bija paredzējušas attiecīgi vairāk nekā 6% IKP kritumu Igaunijai un 11,4% IKP kritumu kā centrālo scenāriju Lietuvai. Pašlaik pieejamie pirmā ceturkšņa dati gan parāda, ka Lietuvā vismaz pirmajā ceturksnī situācija bijusi labvēlīgāka, IKP salīdzinājumā ar 2019. gada pirmo ceturksni palielinoties par 2,6%. ES ekonomika kopumā, pēc jaunākajiem provizoriskajiem Eurostat datiem, pirmajā ceturksnī kritusies par 2,7%.

Eiropas Komisijas veidotais uzņēmēju un patērētāju pārliecības indekss (ESI indekss) aprīlī ir piedzīvojis visu laiku straujāko kritumu, gan ES kopumā, gan Latvijā strauji pietuvojoties 2009. gada ekonomiskās krīzes laikā fiksētajiem vēsturiski zemākajiem līmeņiem. Īpaši dramatisku pasliktinājumu piedzīvojuši patērētāju un pakalpojumu sektora noskaņojuma rādītāji, apstiprinot, ka tieši šīs būs krīzes vissmagāk skartās jomas, kam visakūtāk nepieciešami stimulējošie valsts atbalsta pasākumi. Būtiski ir tas, ka atšķirībā no iepriekšējās krīzes Latvijai ir pietiekami finanšu līdzekļi krīzes ietekmes mazināšanai un krīzes seku novēršanai, tajā skaitā krīzes tieši visvairāk skartajām jomām, tostarp veselības aprūpei un sociālajai sfērai, kā arī pašas Latvijas ekonomikas struktūra ir daudz labvēlīgāka krīzes pārvarēšanai, nekā tā bija pirms desmit gadiem.

<https://www.fm.gov.lv/lv/fm-latvijas-ekonomika-jau-pirmaja-ceturksni-uzradijusi-specigu-kritumu>